

בראשית – בפתח התורה – הנצי"ב

זה הספר הנקרא "ספר בראשית", נקרא בפי הנביאים "ספר הישר", כדאיתא במסכת עבודת כוכבים (כה ע"א), על שני מקראות: בספר יהושע (י"ג): הלא היא כתובה על **ספר הישר**, ובספר שמואל (שמ"ב א יח): "ויאמר ללמד לבני יהודה קשת, הנה כתובה על **ספר הישר**". ומפרש רבי יוחנן: זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו "ישרים", שנאמר: "תמות נפשי מות ישרים" (במדבר כג י).

ויש להבין הטעם למה קרא בלעם את אבותינו בשם "ישרים" בייחוד, ולא "צדיקים" או "חסידים" וכדומה. וגם למה מכונה זה הספר בייחוד בכינוי "ישרים", ובלעם התפלל על עצמו שיהא אחריתו כמו בעלי זה הכנוי.

והעניין שנתבאר בשירת האזינו על הפסוק "הצור תמים פעלו... צדיק וישר הוא" ("דברים לב ד') ששבח "ישר הוא" נאמר להצדיק דין הקדוש ברוך הוא בחורבן בית שני, שהיה "דור עקש ופתלתל" (שם פסוק ה') ופירשנו שהיו צדיקים וחסידים ועמלי תורה, אך **לא היו ישרים בהליכות עולמים**. על כן, מפני שנאת חנם שבלבם זה אל זה, חשדו את מי שראו שנוהג שלא כדעתם ביראת ה' שהוא צדוקי ואפיקורס. ובאו על ידי זה לידי שפיכות דמים בדרך הפלגה, ולכל הרעות שבעולם, עד שחרב הבית.

ועל זה היה צידוק הדין, שהקדוש ברוך הוא ישר הוא ואינו סובל צדיקים כאלו, אלא באופן שהולכים בדרך הישר גם בהליכות עולם, ולא בעקמימות אף-על-גב שהוא לשם שמים, שזה גורם חורבן הבריה והריסות ישוב הארץ.

זה היה שבח האבות, שמלבד שהיו צדיקים וחסידים ואוהבי ה' באופן היותר אפשר, עוד היו "ישרים", היינו: שהתנהגו עם אומות העולם, אפילו עובדי אלילים מכוערים; מכל מקום היו עמם באהבה, וחשו לטובתם, באשר היא קיום הבריה. כמו שאנו רואים כמה השתטח אברהם אבינו להתפלל על סדום, אף-על-גב שהיה שוא אותם ואת מלכם תכלית שנאה עבור רשעתם, כמבואר במאמרו למלך סדום. מכל מקום חפץ בקיומם!

ובבראשית רבה פרשת וירא (פרשה מט) איתא על זה שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם אבינו: "אַהֲבֵת צֶדֶק וְתִשְׁנָא רָשָׁע" (תהלים מה ח): "אהבת להצדיק את בריותי, ותשנא להרשעו...". והיינו ממש כ"אב המון גוים" (בראשית י"ד ובפסוק ה'), שאף-על-גב שאין הבן הולך בדרך מישרים – מכל מקום שוחר שלומו וטובו. וכן הוצא חן ודרך ארץ נפלא, על דבר אברם את לוט, כמו שנתבאר בפרשת "לך".

וכן ראינו כמה נוח היה יצחק אבינו להתפייס ממשנאיו, ובמעט דברי פיוס מאבימלך ומרעיו – נתפייס באופן היותר ממה שביקשו ממנו, כמבואר במקומו.

ויעקב אבינו, אחר שהיטב חרה לו על לבן, שידע שבקש לעקרו לולי ה', מכל מקום דבר עמו דברים רכים. עד שאמרו על זה בבראשית רבה (פרשה עד): "קִפְדָּנוּתָן של אבות ולא עֲנִיתָנוּתָן של בנים" (עיין שם), ונתפייס עמו מהר.

וכן הרבה למדנו מהליכות האבות בדרך ארץ מה ששייך לקיום העולם, המיוחד לזה הספר שהוא ספר הבריה. ומשום הכי נקרא כמו כן ספר הישר על מעשה אבות בזה הפרט.

ובלעם בשעת רוח הקודש – לא היה יכול להתפלא על רוע מעשיו, שאינו צדיק וחסיד כאברהם יצחק ויעקב, אחרי שהוא נביא אומות העולם וראשו במקור הטומאה. אכן התפלא על רוע הילוכו בדרך ארץ, שאם שראוי היה לו לשנוא את ישראל תכלית שנאה, באשר שהמה בני אברהם יצחק ויעקב וראשם במקור הקדושה, אבל מכל מקום לא היה ראוי לפניו לבקש לעקר אומה שלימה. ואינו דרך ישרה בקיום העולם. ועל זה צעק "תמות נפשי מות ישרים", היינו: מקיימי הבריה.

ובדברינו נתיישב יפה על מה נקרא זה הספר ספר הישר, שהוא ספר הבריה.

סיכום: ספר בראשית נקרא גם _____ . הסביר רבי יוחנן בגמרא ששם זה הוא על שם

_____ שנקראו _____ .

את הכינוי 'ישר' מצאנו אף אצל הקב"ה: 'הצור תמים פעלו... צדיק' הוא'.

מסביר הנצ"י שהיושר בפסוק זה מתייחס לחורבן הבית. האנשים בארץ היו _____

_____ אך הם לא היו _____ בהליכות עולם.

כאשר הביא הקב"ה את חורבן בית שני, תיקן הוא את מצב היושר בעולם.

לעומת דור בית שני, האבות לא היו עקומים. מלבד שהיו חסידים, צדיקים וכו', היו גם _____.

תכונה זו נלמדת אצל אברהם בכמה מקרים. לדוג' _____

_____ .

רואים את יושרו של יצחק בסיפור של _____

_____ .

וכן ביעקב אצל _____ כאשר _____

_____ .

ניתן לסכם במילים שלנו: בספר בראשית לא מזכרות הרבה _____ , ולמעשה הן מתחילות רק

בספר שמות, אבל לפני שניתן ללמוד תורה ולקיים מצוות, חיוני שהאדם יהיה _____ .

_____ קדמה _____ !